Національний банк України

Звіт про фінансову стабільність

17 червня 2025 року

Головне

- Війна залишається основним джерелом ризиків, втім міжнародна допомога цього року є достатньою для збереження макроекономічної та фінансової стабільності.
- Продовження війни стримує економічне зростання та капітальні інвестиції бізнесу, однак зростання доходів підприємств та населення зберігає простір для кредитування економіки.
- Банківська система залишається стабільною, ліквідною, жваво нарощує кредитування бізнесу і населення та допомагає фінансувати дефіцит бюджету.
- Річне зростання кредитів бізнесу прискорилося до 29% та триває у банках усіх груп та бізнесів різних розмірів, споживчі кредити зростають на близько 34% на рік.
- Привабливі за історичними мірками цінові умови купівлі житла не стимулюють жвавіший попит на нерухомість, ринок потребує нових стимулів.
- Реалізація Стратегії з розвитку іпотечного кредитування, розроблення якої нині завершується, сприятиме більшій прозорості ринку та пожвавленню ринкової іпотеки.
- Якість кредитного портфеля задовільна, адже боргове навантаження клієнтів помірне.
- Збитки банків від операційного ризику торік були вже вчетверо менші, ніж у 2022 році.
- Попри підвищення вартості фондування, банки зберегли процентну маржу, що утримує ефективність та дає змогу нарощувати капітал, хоча рентабельність поволі нормалізується.
- Капітал банків достатній для підтримання стійкості, запровадження нових вимог ЄС та подальшого кредитування.
- НБУ готується до впровадження буферів капіталу та проходження оцінки еквівалентності регулювання нормам ЄС.

Індекс фінансового стресу знизився

Джерело: НБУ.

- ІФС протягом першого півріччя залишався на найнижчому рівні з початку повномасштабного вторгнення, хоча і був волатильним.
- Основне джерело волатильності ІФС – це субіндекс державних цінних паперів, який коливався унаслідок різких змін спредів за суверенними єврооблігаціями.
- Банківський субіндекс залишається низьким.

Карта ризиків фінансового сектору

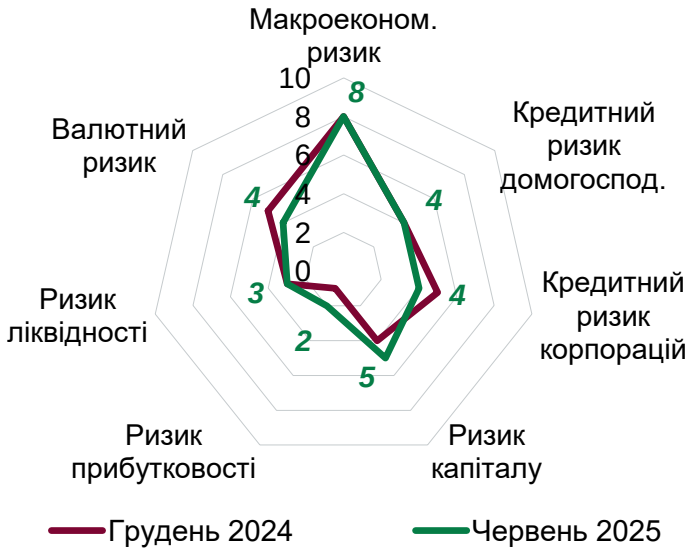

Теплова карта фінансового сектору

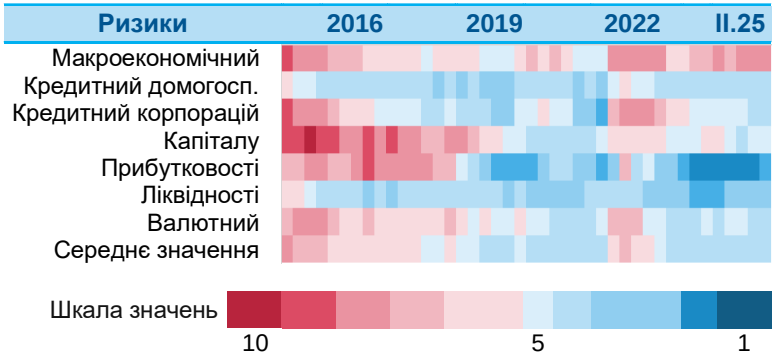

Джерело: НБУ

Макроекономічний ризик не змінився. Економіка зростає дещо повільніше. Дефіцит поточного рахунку та держбюджету, державний і валовий зовнішній борг високі. Істотна міжнародна допомога нівелює ці ризики.

Кредитний ризик домогосподарств не змінився. Якість роздрібного портфеля дещо поліпшилася, як і економічні очікування населення.

Кредитний ризик корпорацій знизився (-1). Рівень дефолтів підприємств знижувався. Фінансові показники компаній прийнятні. Оцінки бізнесу майбутньої динаміки ділової активності позитивні, хоча й стримані.

Ризик капіталу зріс (+1) передусім через підвищене оподаткування прибутку та оновлення банками оцінки операційного ризику. Запас капіталу сектору значний.

Ризик прибутковості зріс (+1) через зниження рентабельності капіталу. Прибутковості сектору сприяють зростання процентних доходів та висока операційна ефективність банків.

Ризик ліквідності не змінився. Банки надалі нарощують кошти клієнтів. Коефіцієнт $LCR_{вв}$ суттєво перевищує регуляторні вимоги.

Валютний ризик знизився (-1). Курс коливався у вузькому діапазоні. Завдяки значній міжнародній допомозі зросли міжнародні резерви.

Війна надалі стримує економічне зростання

Індекси геополітичних ризиків (GPR), невизначеності економічної політики США (USEPU) та світової торговельної політики (TPU)

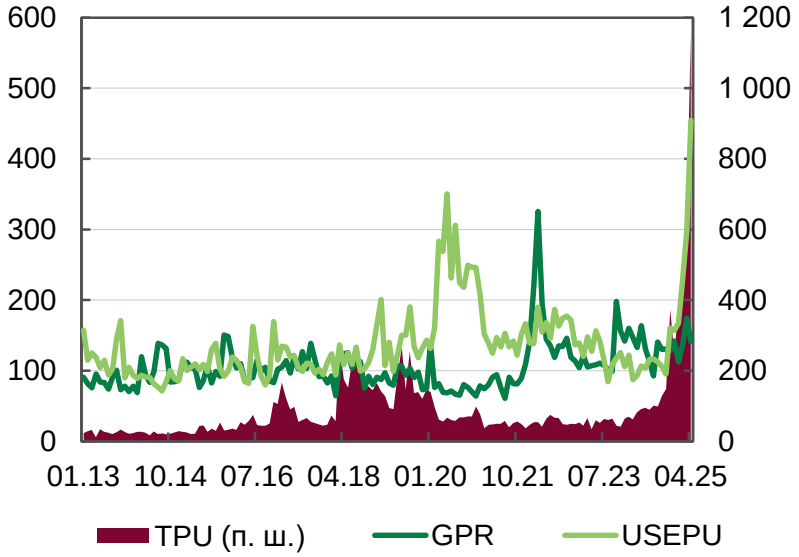

Джерело: Dario Caldara and Matteo Iacoviello https://www.matteoiacoviello.com/gpr.htm; Scott Baker, Nicholas Bloom and Steven J. Davis www.PolicyUncertainty.com.

Внески складових у зміну реального ВВП, в. п.

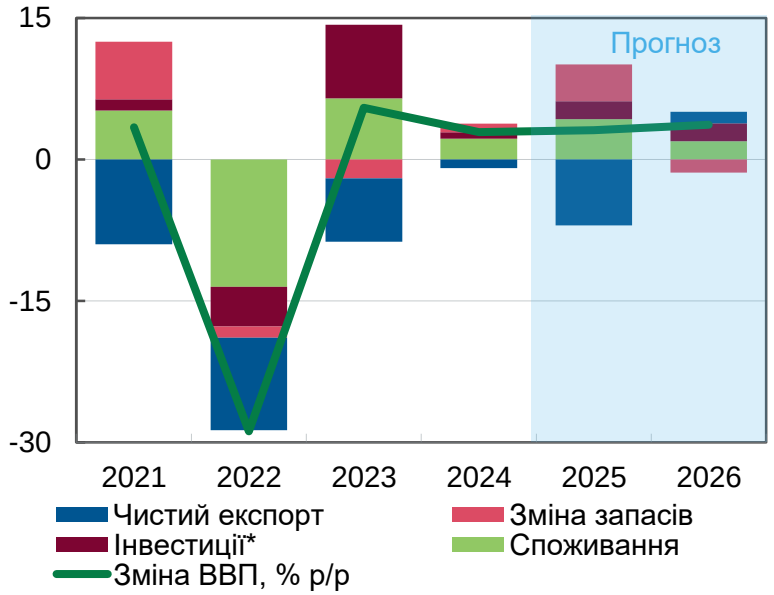

*Валове нагромадження основного капіталу.

Джерело: ДССУ, розрахунки НБУ.

- Світова геополітична напруга зростає, зусилля України та партнерів із досягнення миру поки не принесли бажаних результатів.
- Міжнародна фінансова підтримка цьогоріч є достатньою, однак Україна й надалі потребуватиме вливань фінансових ресурсів для оборони та післявоєнної відбудови.
- Продовження війни залишається ключовим ризиком для діяльності фінсектору та стримує відновлення економіки.

Кредитоспроможність бізнесу та населення висока

Прибутковість і боргове навантаження

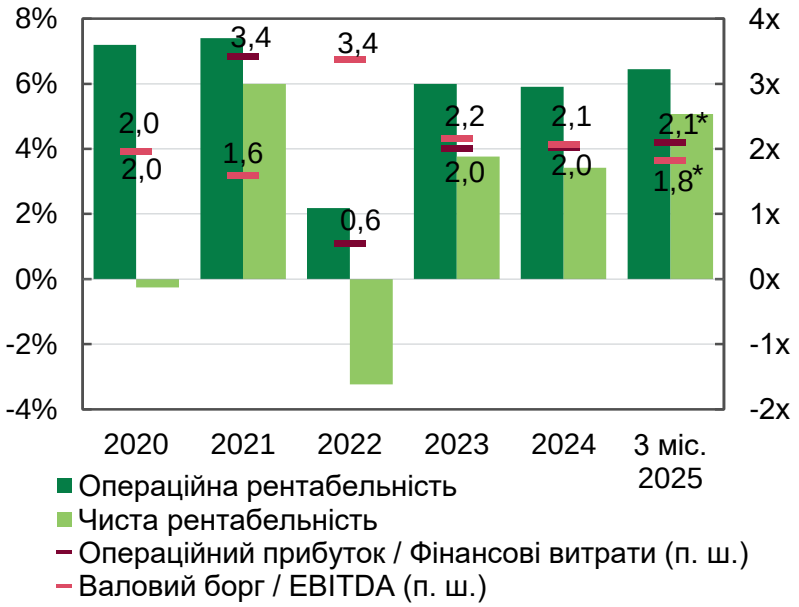

* Розраховано за 12 місяців, що закінчуються березнем 2025 року.

Джерело: Портал відкритих даних, розрахунки НБУ.

Співвідношення річної зміни споживчих кредитів та річного доходу, річних споживчих витрат

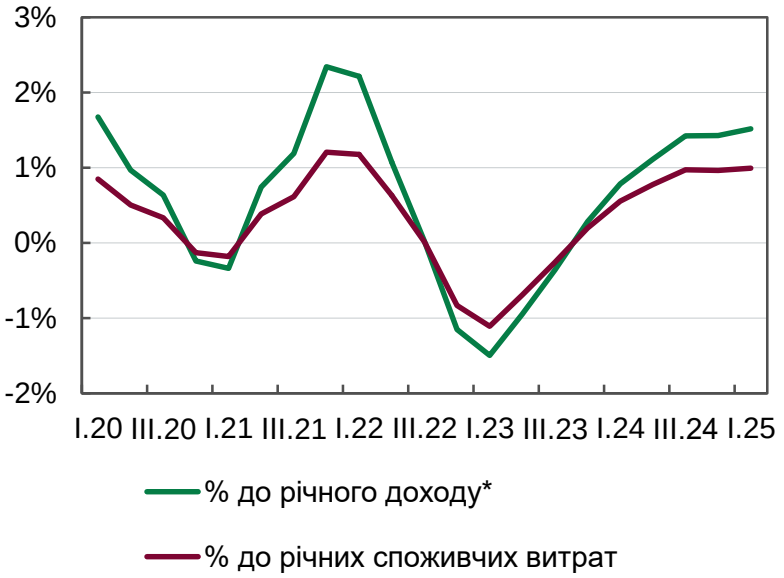

* Надходження офіційних зарплат та доходів ФОП у банки та пенсій.

Джерело: ПФУ, ДССУ, дані банків, розрахунки НБУ.

- Бізнес нарощує доходи завдяки вищим цінам, хоча виробнича активність стримана браком персоналу.
- Інвестиції спрямовуються передусім на відновлення та енергоефективність.
- Підприємства зберігають фінансову стійкість та прийнятне боргове навантаження, що надалі розширює потенціал кредитування банками.
- Вплив кредитування на споживання населення все ще не визначальний, низьке боргове навантаження залишає значний потенціал для подальшого кредитування населення.

Попит на нерухомість може пожвавити ринкова іпотека

Активність на ринку житла

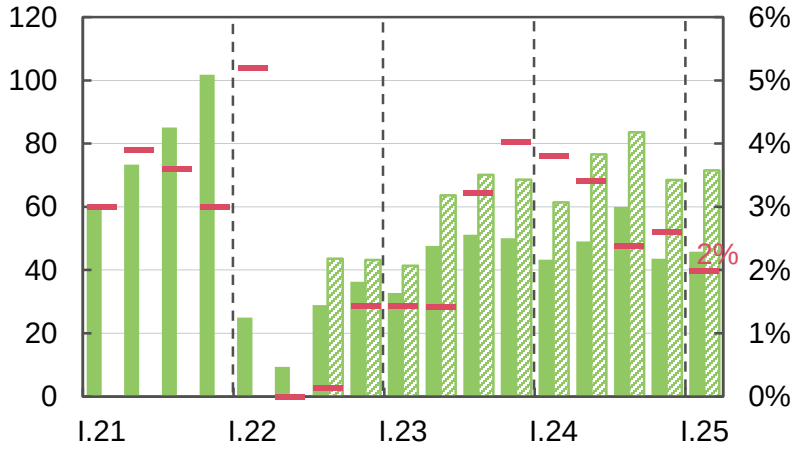

* За даними державного реєстру речових прав, що включає неоподатковувані угоди.

Джерело: Мін'юст, ФДМУ, НАІС, дані банків.

Відношення "ціна до оренди" та "ціна до доходу" в Києві

Джерело: ДССУ, сайти агентств з нерухомості, сайти агрегаторів вакансій, розрахунки НБУ.

- Попит на житло сповільнився, нове будівництво й надалі майже не починають, ціни вийшли на плато через слабший тиск собівартості будівництва та укріплення обмінного курсу.
- Навіть "ціна до доходу" на рівні історичних мінімумів не принаджує покупців.
- Частка угод, профінансованих в іпотеку, низька – близько 2%, але неоднорідна за регіонами.
- Щоб пожвавити ринок нерухомості та іпотечного кредитування, Національний банк разом із іншими інституціями завершує підготовку Стратегії з розвитку іпотечного кредитування.

Притоки коштів підтримують високу ліквідність банків

Коефіцієнти покриття ліквідністю в усіх валютах (LCRвв) та в іноземних валютах (LCRів)

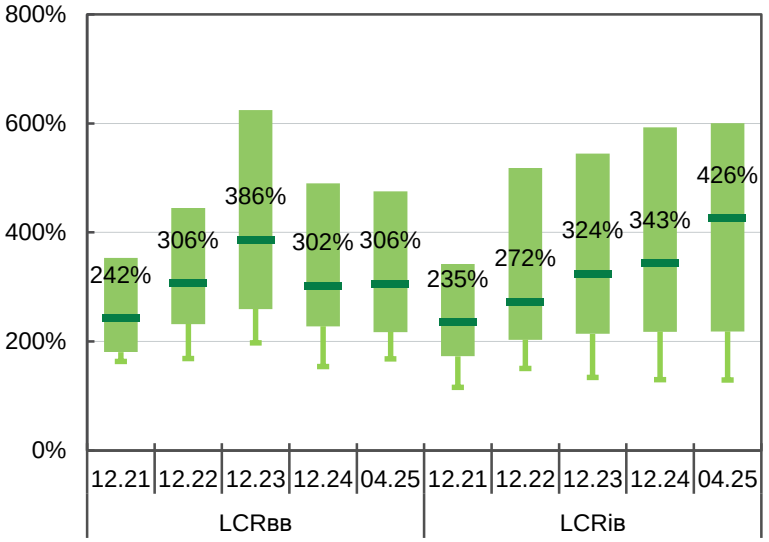

Грані прямокутника – перший та третій квартилі розподілу. Лінія всередині прямокутника – медіана. Нижні лінії поза прямокутником – мінімум. Нормативне значення 100%.

Джерело: НБУ.

Річні темпи зміни коштів бізнесу та фізосіб

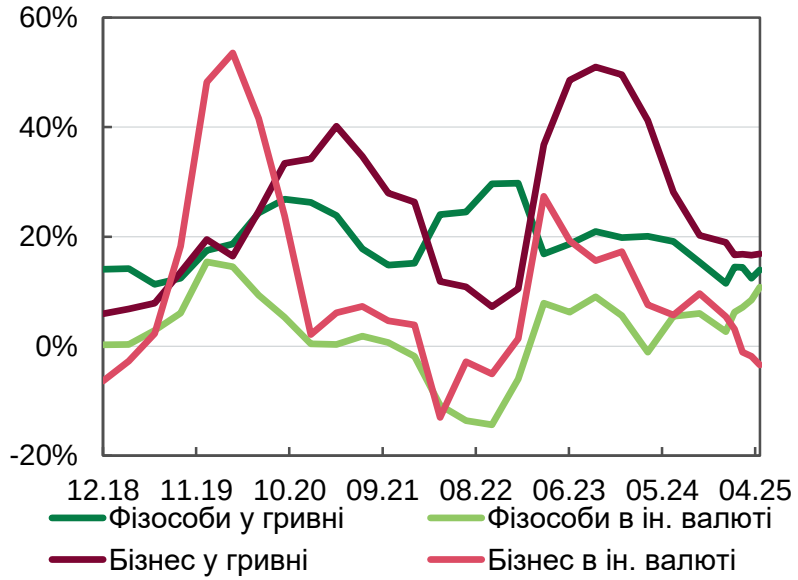

Джерело: НБУ.

- Ліквідність банківського сектору залишається стабільно високою, показники ліквідності продовжують в рази перевищувати нормативні значення.
- Банки продовжують покладатися на кошти клієнтів як основне джерело фондування, а їхнє зростання підтримує подальше нарощення активів банками, передусім кредитів клієнтам.
- Від початку року поліпшується строкова структура гривневих коштів населення, тоді як частка коштів в іноземних валютах знизилася до менш як третини вкладів клієнтів.

Кредити бізнесу надалі жваво зростають

Річна зміна чистих кредитів бізнесу, р/р

Джерело: НБУ.

Зміна валових гривневих працюючих корпоративних кредитів, млрд грн

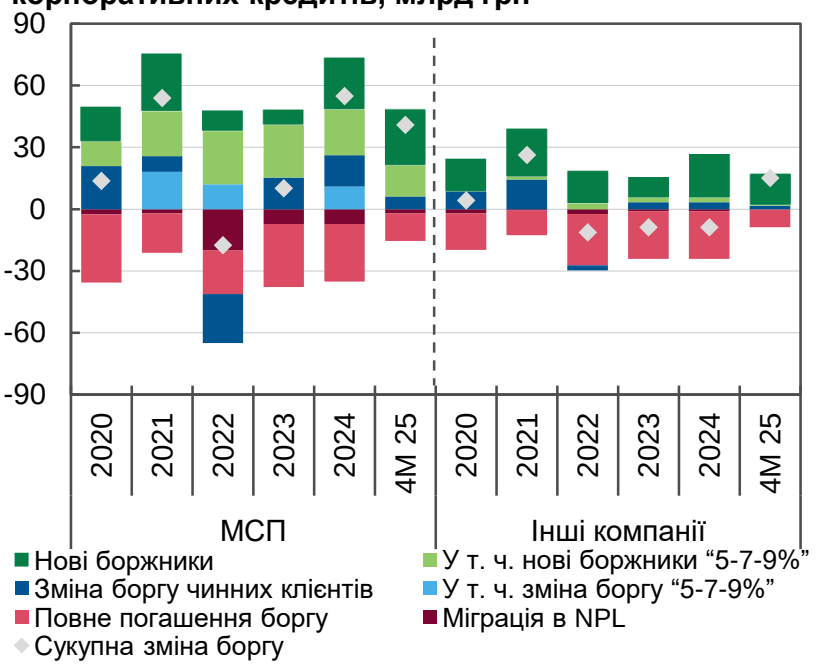

Джерело: НБУ.

- Річні темпи приросту чистих гривневих кредитів бізнесу у квітні досягли 29%, нарощують гривневі кредити банки усіх груп та підприємства різних розмірів та галузей.
- Частка субсидійованих кредитів за програмою "Доступні кредити 5-7-9%" значно скоротилася – до 31% чистого гривневого портфеля або на 7 в. п. за рік.
- Заходи Стратегії з розвитку кредитування дали результати, зокрема банки фінансують проєкти ОПК та в енергетиці, реалізують синдиковане кредитування.
- Якість кредитного портфеля залишається високою.

Банки стабільно нарощують роздрібний кредитний портфель

Обсяг чистих гривневих кредитів фізичним особам, млрд грн

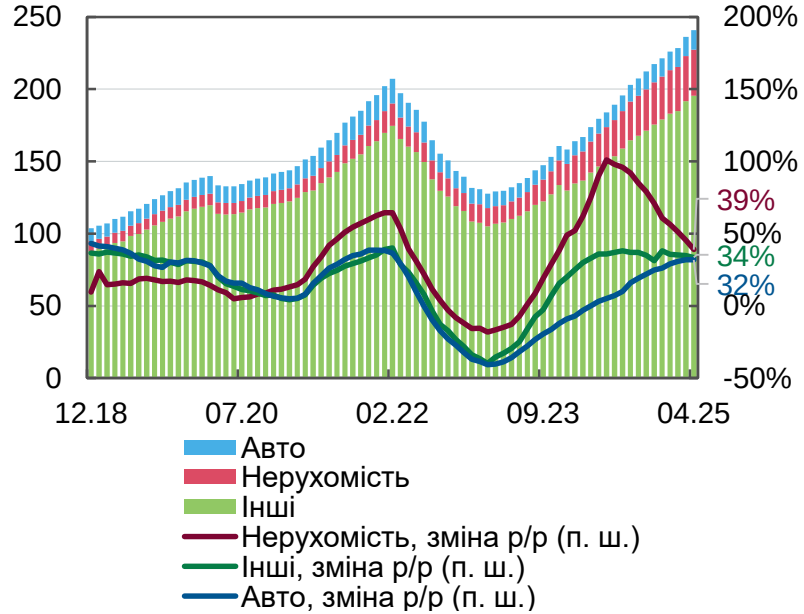

Джерело: НБУ.

Композиція портфеля та DSTI в розрізі груп позичальників за доходами

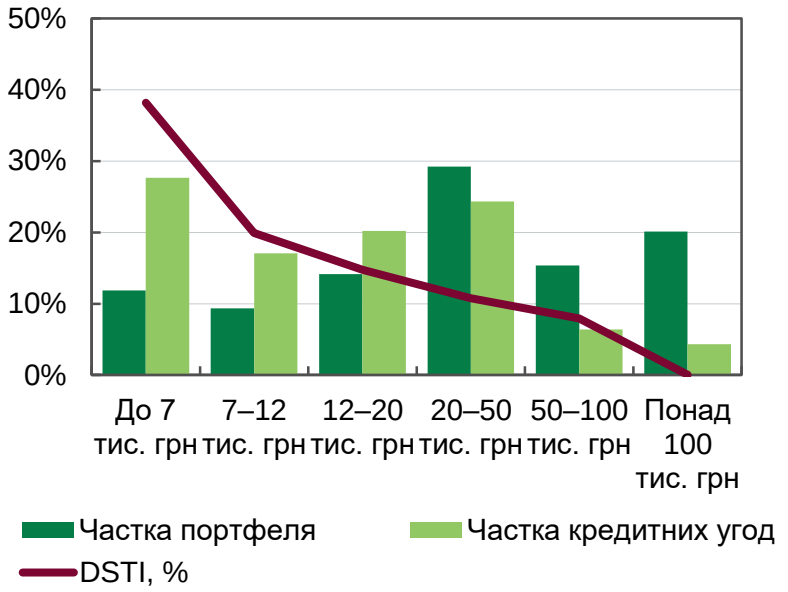

DSTI – співвідношення витрат на обслуговування боргу до доходів.

Джерело: НБУ.

- Роздрібний кредитний портфель уже другий рік зростає майже незмінними темпами – на 34% у річному вимірі, конкуренція між банками зберігається.
- Іпотечне кредитування пригальмувало, зміна дизайну “єОселі”, передусім використання ліквідності банків, має підвищити ефективність використання ресурсів та сприятиме розвитку ринкових продуктів.
- Банки звертають більше уваги на доходи позичальників за іпотекою, і менше – за споживчими кредитами.

Збитки банків від операційного ризику знижуються

Типи найбільших подій* ОР банків у 2024 році

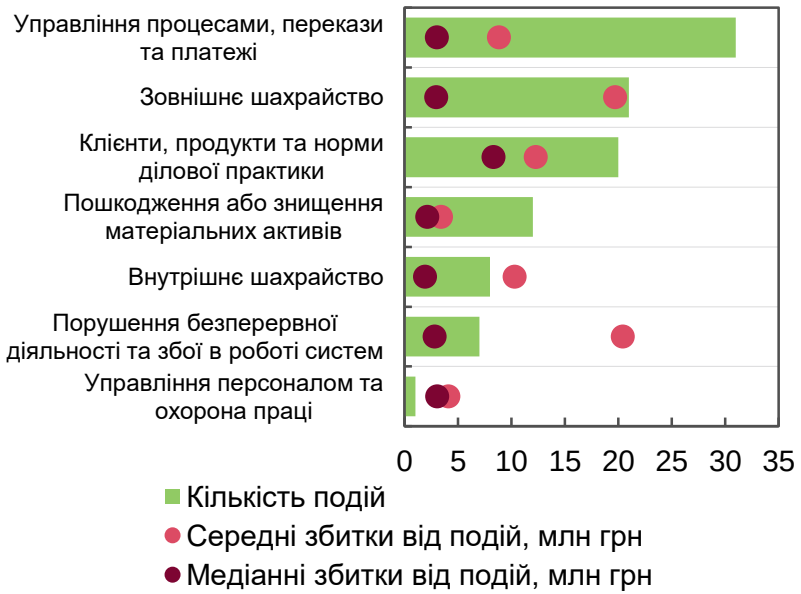

* 100 найбільших за обсягом валових збитків подій операційного ризику.

Джерело: опитування банків, розрахунки НБУ

Середня частка активів, зважених на ОР до ризикозважених активів, окремих банків у 2024 році

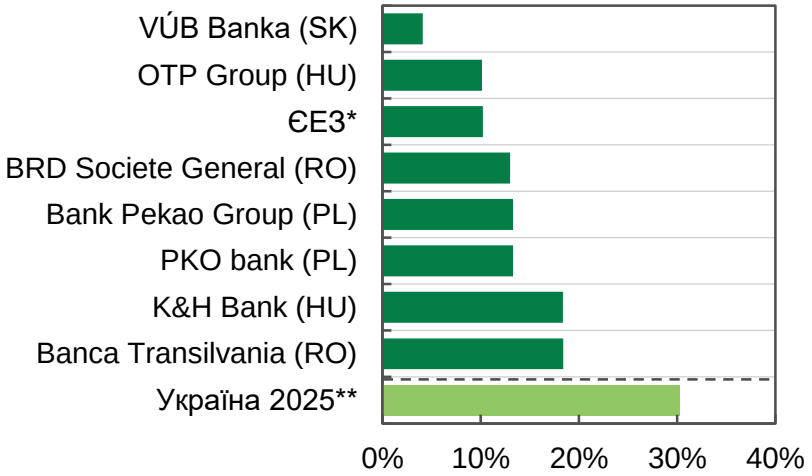

* В цілому в державах Європейської економічної зони за даними ЕВА на 1 липня 2024 року. ** Медіана в розрізі банків на 1 травня 2025 року.

Джерело: дані банків, ЕВА, розрахунки НБУ

- У 2024 році збитки банків від операційного ризику (ОР) склали 1.6 млрд грн, що вчетверо менше, ніж у 2022 році.
- Це становить 4% від обсягу капіталу під ОР на початок минулого року, тож нинішні вимоги до капіталу під покриття ОР в Україні виглядають надто консервативними.
- Тому логічним є перехід до європейських підходів в оцінці капіталу під ОР – коефіцієнт зважування (α) на рівні 12–18% залежно від розміру операцій банку (бізнес індикатора).

Управління ESG ризиками в банках України поліпшується

Частка банків, що зазначили про вплив ризиків на відповідні показники

Джерело: опитування банків.

Включення ESG ризиків до оцінок ризиків на рівні банків

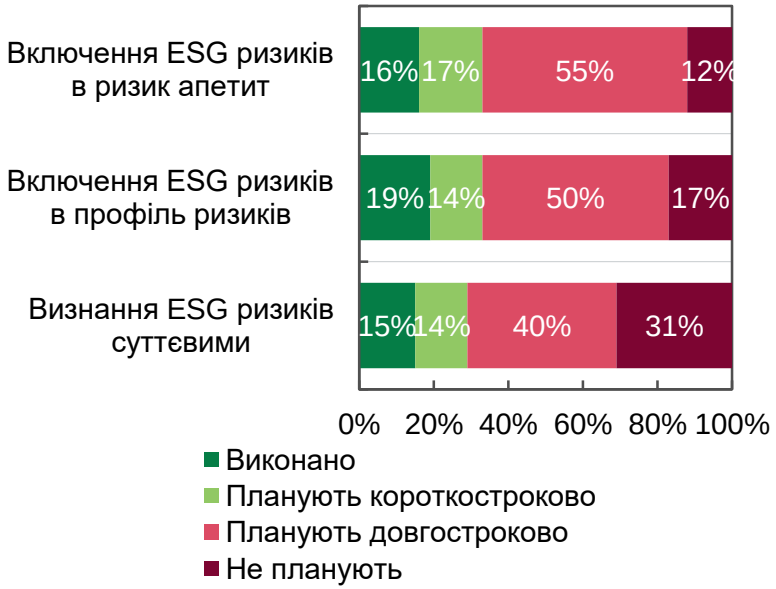

Джерело: опитування банків.

- Національний банк завершує роботу над Білою книгою з управління ESG ризиками у фінансовому секторі, а банки надалі впроваджують екологічні та соціальні стандарти.
- Відповідно до опитування банки зазнають впливу ESG ризиків уже зараз, але бачать в управлінні ними нові можливості.
- Банки найчастіше очікують впливу ESG ризиків на якість корпоративних клієнтів, вартість застави та репутацію через можливість дотримуватися законодавства, що змінюється.
- Повноцінна інтеграція управління ESG ризиками в загальну систему ризик менеджменту ще не відбулася, менше половини банків інтегрували ESG ризики в усі три лінії захисту.

Основа прибутковості банків – збереження процентної маржі

Рентабельність капіталу за прибутком до оподаткування

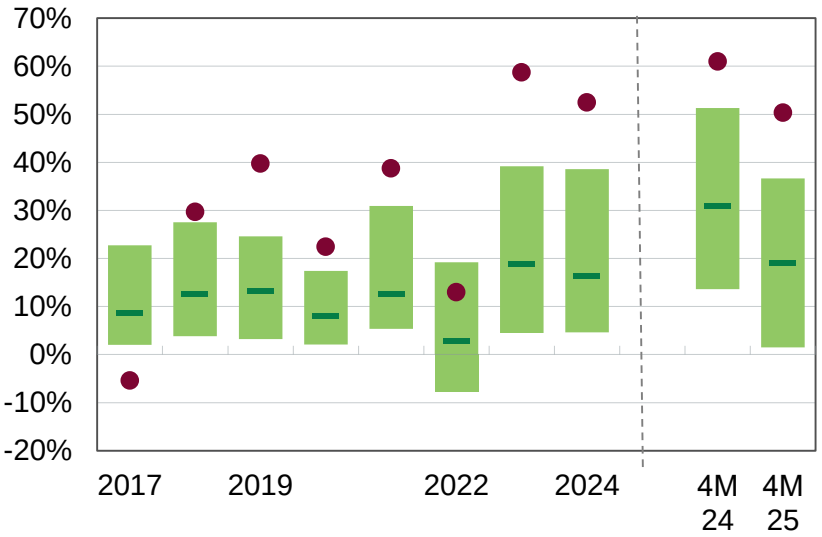

Грані прямокутника – перший та третій квартилі розподілу. Лінія всередині прямокутника – медіана. Крапка – середнє. Банки, платоспроможні на 01 травня 2025 року.

Джерело: НБУ.

Чиста процентна маржа банків

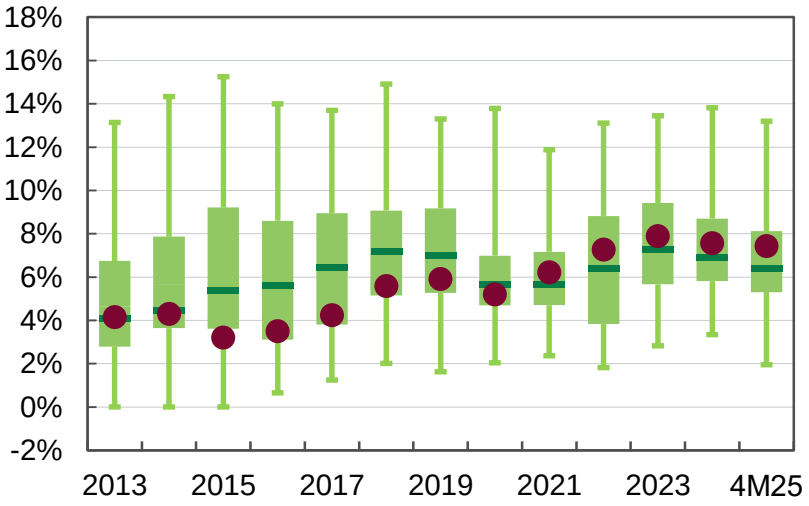

Грані прямокутника – перший та третій квартилі розподілу. Лінія всередині прямокутника – медіана. Крапка – середнє. Верхні та нижні лінії поза прямокутником – 5-й та 95-й персентиль.

- Банки прибуткові, хоча рентабельність до оподаткування помірніша, ніж у попередні два роки.
- Майже стала дохідність активів у поєднанні зі здорожчанням фондування зумовили певне скорочення чистої процентної маржі.
- Банки, передусім великі, підтвердили спроможність адаптувати дохідність операцій до ринкових змін відповідно до циклу монетарної політики.

Банки зберігають достатній запас капіталу для зростання

Складові регулятивного капіталу та нормативи достатності

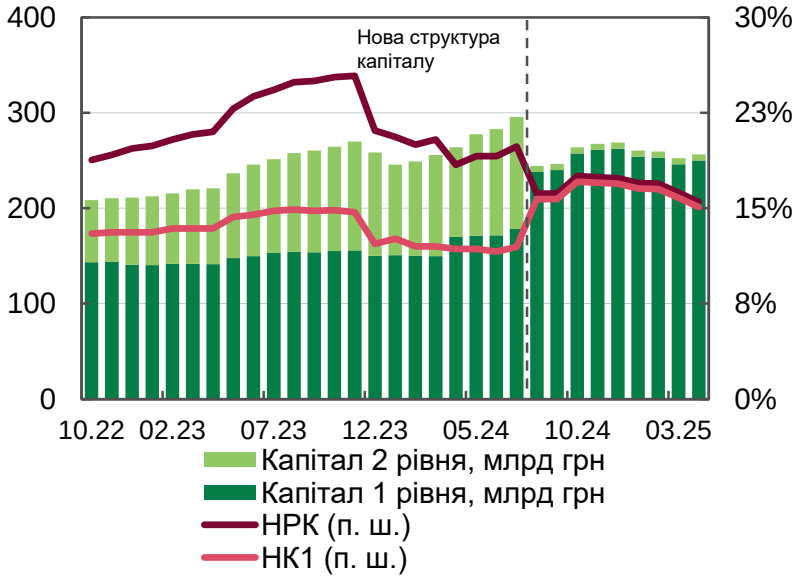

До серпня 2024 замість капіталу 1 та 2 рівнів відображено основний і додатковий капітал відповідно, а замість НРК та НК1 – Н2 та Н3, як їхні найближчі відповідники.

Джерело: НБУ.

Пріоритетність напрямів використання накопичених прибутків банків

Порядок пріоритетності:	
1.	Покриття неочікуваних втрат від ризиків, що реалізуються під час війни
2.	Виконання відтермінованих вимог до покриття капіталом ризиків: ▪ операційного ризику в повній мірі (запроваджено); ▪ ринкового ризику (запроваджено); ▪ 100% ваг ризику за валютними ОВДП (зараз з урахуванням коригуючих коефіцієнтів вага ризику становить 50%)
3.	Виконання нових норм, затвердження яких планується у 2025–2026 роках, зокрема: ▪ оновленої структури регулятивного капіталу (запроваджено); ▪ оновлених ваг кредитного ризику окремих активів (запроваджується з 2026); ▪ ризику розрахунку (запроваджується з 2026); ▪ коефіцієнта левериджу (запроваджується з осені 2025) ▪ ризик коригування кредитної оцінки
4.	Формування буфера консервації капіталу та буфера системної важливості
5.	Розподіл дивідендів

- Достатність капіталу знизилася через сплату прибуткового податку – до близько 15%.
- Нарощуючи активи, банки мають виважено планувати капітал, чому перешкоджає невизначеність умов оподаткування.
- Подальша гармонізація вимог до капіталу зі стандартами ЄС не потребуватиме його збільшення, але підвищить стійкість системи до ризиків.
- Оцінка стійкості, яка розпочалася з початку року, стане підґрунтям для визначення подальших кроків НБУ із запровадження буферів капіталу.

Рекомендації Національного банку

Рекомендації фінансовим установам

- Банкам адаптуватися до нових регуляторних вимог:
  - Виконувати норматив коефіцієнта левериджу, який запроваджується у вересні.
  - Здійснити тестові розрахунки та приготуватися до врахування у нормативі достатності капіталу ризику розрахунку, ризику коригування кредитної оцінки та оновленого підходу до зважування активів за кредитним ризиком.
  - За потреби затвердити та виконати програми капіталізації / реструктуризації за результатами оцінки стійкості сектору.
- Банкам розвивати експертизу в екологічному та соціальному управлінні.
- Надавачам небанківських фінансових послуг забезпечити виконання вимог законодавства.

Рекомендації державним інституціям

- Надалі своєчасно проводити погоджені з партнерами реформи.
- Ухвалити та виконувати Стратегію з розвитку іпотечного кредитування.
- Завершити оптимізацію державних програм підтримки кредитування.

Пріоритети НБУ

- Завершити оцінку стійкості банків та оприлюднити її результати.
- Продовжити імплементацію регуляторних стандартів ЄС, зокрема буферів капіталу, та наблизитися до формального початку оцінки еквівалентності.
- Поступово запроваджувати вимоги з управління ESG ризиками для фінустанов.